

Co-funded by
the European Union

Act. Grow. Lead.
DoYou(th)

Socijalno preduzetništvo

MATERIJALI ZA NEFORMALNO OBRAZOVANJE

CENTAR ZA
OMLADINSKI RAD

GROWUNITED

SIT

Institute for
Population and
Development

Adaptirano od strane Growunited e.V, 2025

Odricanje od odgovornosti

Ovaj materijal je izrađen u okviru projekta DoYou(th), koji je sufinansiran od strane Evropske unije. Projekat sprovodi SIT - Centar za savetovanje, socijalne usluge i istraživanje sa Kosova*, u saradnji sa partnerskim organizacijama iz Bosne i Hercegovine (IPD), Srbije (CZOR), Albanije (AFS), Nemačke (Growunited) i Holandije (MasterPeace). Izneseni stavovi i mišljenja pripadaju isključivo autorima i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije. Ni Evropska unija niti nadležno telo za finansiranje ne mogu se smatrati odgovornima za sadržaj ovog materijala.

Radi lakšeg čitanja i jasnoće, u ovom dokumentu se gramatički muški rod koristi kao neutralan oblik i odnosi se podjednako na osobe svih rodnih identiteta.

* Ovo određivanje ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom SBUN 1244/1999 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

Uvod

Dobrodošli!

Ovaj priručnik je deo projekta DoYou(th), transnacionalne inicijative koja povezuje organizacije i omladinske radnike iz cele Evrope, a posebno iz regiona Zapadnog Balkana, sa ciljem osnaživanja mladih kroz kreativne, inkluzivne i održive pristupe. Jedan od glavnih ciljeva projekta DoYou(th) je jačanje kapaciteta omladinskih radnika poput vas — koji podržavate mlade u razvijanju novih ideja zasnovanih na njihovim interesovanjima, potrebama zajednice, izgradnji samopouzdanja i stvaranju pozitivnih promena.

Ovaj materijal je posebno namenjen omladinskim radnicima koji žele da istražuju i prenose znanja o socijalnom preduzetništvu mladima. Priručnik je zasnovan na modelu Social Business Canvas i vodi vas kroz proces od identifikovanja problema do izgradnje značajnih, rešenja zasnovanih na zajednici.

Ova ažurirana verzija priručnika osmišljena je tako da bude pristupačna u različitim kontekstima omladinskog rada. Odražava kombinovani pristup, koji spaja principe neformalnog obrazovanja sa digitalnim alatima za učenje.

Kako koristiti ovaj Priručnik

Ovo nije udžbenik! Ovo je fleksibilan, praktičan vodič sa koracima, idejama za aktivnosti i vizuelnim alatima koji vam pomažu da istražujete socijalno preduzetništvo sa mladima. Materijal predlaže osnovnu strukturu koja vas vodi kako da organizujete jednu ili više sesija na temu socijalnog preduzetništva. Osmišljen je tako da ga možete prilagoditi svojoj grupi, vremenu i stilu rada.

Priručnik je zasnovan na tri ključne teme koje bi trebalo da obuhvatite tokom obuke. Vi birate koliko duboko ćete ići i koliko vremena ćete posvetiti svakom delu.

Možete:

- Održati kratku sesiju ili raditi više dana
- Koristiti priručnik u celosti ili odabrati delove koji vam odgovaraju
- Sprovoditi aktivnosti onlajn, oflajn ili kombinovano

Samo **pročitajte, isprobajte, prilagodite.**

Samo ne zaboravite: pokušajte da ne pravite veliku pauzu između teorijskog i praktičnog dela – tako će ideje ostati sveže za vašu grupu.

Video koji objašnjava o čemu se radi u priručniku - [KLIKNI OVDE!](#)

1. Uvod i osnove socijalnog preduzetništva

Pregled

Učesnici se upoznaju sa konceptom socijalnog preduzetništva (SP). Cilj je da razumeju kako se SP razlikuje od drugih poslovnih modela ili oznaka za preduzeća, koje su prednosti i nedostaci, da se upoznaju sa poznatim primerima socijalnih preduzeća, i da počnu da povezuju svoje lične vrednosti sa društvenim ili ekološkim izazovima u svojim zajednicama.

Ciljevi učenja

- **Znanje:** Razumevanje šta je socijalno preduzetništvo i kako se razlikuje od tradicionalnih biznisa ili organizacija civilnog društva.
- **Uvid:** Prepoznavanje prilike za samozapošljavanje putem SP, kroz povezivanje stvarnih problema sa Ciljevima održivog razvoja (COR).
- **Veština:** Početak identifikovanja koje vrste problema se mogu rešavati socijalnim preduzećem.
- **Stav:** Radoznalost i motivacija da se SP istraži kao praktičan način za ostvarenje uticaja i održivosti.

Predlog plana radionice

Vreme	Instrukcije	Saveti za facilitatore	Materijali i alati
5-10 min	Zagrevanje: Pitajte „Šta mislite da radi socijalni preduzetnik? ili Šta je socijalno preduzeće?“	1. Zapišite ključne reči koje su podelili učesnici. 2. Zatim navedite definiciju sa Svetskog foruma socijalnog preduzetništva: „socijalno preduzetništvo ima društvenu i/ili ekološku misiju i posluje kao preduzeće koje prodaje proizvod i/ili uslugu.“ Za razliku od tradicionalnih preduzeća koja se fokusiraju na privatni profit, socijalna preduzeća su usmerena na misiju i reinvestiraju u svoju misiju.	Tabla, markeri. (Fizički ili digitalni) Prezentacija Video "Šta je SP?" Svetski forum socijalnog preduzetništva
10-15 min	Povežite SP sa ciljevima održivog razvoja: Kratko objašnjenje 17 ciljeva održivog razvoja	• Objasnite da SP može pomoći rešavanju ovih ciljeva. Naglasite da su čak i lokalni problemi deo ovih globalnih ciljeva. • Podstaknite učesnike da identifikuju cilj do kojeg im je stalo.	Slajd ili ištampani COR Link ka COR: climatepartner.com/SDGs

Vreme	Instrukcije	Saveti za facilitatora	Materijali i alati
10 min	Poređenja i razlike: SP vs. organizacije civilnog društva vs. tradicionalne kompanije	1. Istaknite ove razlike: 2. Spomenite da SP koristi poslovne alate za rešavanje problema i reinvestira dobit radi društvenog uticaja.	Tabela sa poređenjima, na tabli ili digitalno. (Pogledajte primer aktivnosti u nastavku) Prezentacija
5-10 min	Primeri diskusije: Podelite 2-3 stvarna socijalna preduzeća.	1. Kratki uvod u preduzeća. 2. Objasnite kako se ova preduzeća bave ekološkim i društvenim problemima prilikom prodaje proizvoda. Pitajte: Koji problem rešavaju? Šta njihov model čini „socijalnim“?	Štampane ili digitalne priče o socijalnim preduzećima Prezentacija
10-15 min	Aktivnost refleksije: Pojedinačno ili u malim grupama postavite pitanje: „Koji problem u vašoj zajednici želite da rešite?“	Podstaknite ih da razmišljaju lokalno: nasilje, nedostatak pristupa obrazovanju, zagađenje, diskriminacija. Ta razmišljanja mogu se koristiti u kasnijim aktivnostima SBMC-a.	Papir ili to učinite usmeno. Drugi primer aktivnosti možete pronaći na sledećoj stranici Prezentacija

1. Ideja za aktivnost: „Uporedi i suprotstavi“

Kako funkcionise:

Napišite 3 kolone na tabli ili velikom papiru: Tradicionalno poslovanje, Organizacije civilnog društva i Socijalno preduzetništvo.

Zamolite učesnike da u svaku kolonu napišu odgovore na sledeća pitanja:

- Odakle im novac?
- Koji je njihov cilj?
- Kome oni služe?

Varijacija: Za popunjavanje upotrebite radni list ili sobe za odvojene grupe.

2. Ideja za IKIGAI aktivnost: „Pronalaženje svrhe kao ključ profesionalnog ispunjenja“

Zašto je ova aktivnost važna?

Učesnici počinju da uviđaju gde se njihova lična motivacija preklapa s društvenim uticajem. To njihovoj budućoj poslovnoj ideji daje ne samo smer, već i smisao.

Kako funkcionise:

Predstavite japanski koncept IKIGAI, što znači „razlog postojanja“. Pomaže polaznicima da razmisle o 4 vodeća pitanja:

- U čemu sam dobar/dobra?
- Šta volim da radim?
- Šta svetu treba?
- Za šta mogu biti plaćen/a?

Svaki učesnik crta IKIGAI dijagram s 4 kruga (ili im možete dati ištampan dijagram). Počinju ga popunjavati samo s odgovorima na ova 4 pitanja.

Ostatak dijagrama može se dovršiti kasnije kao „domaći zadatak“.

Predloženo vreme: 8–10 minuta za razmišljanje, po želji deljenje nakon toga.

2. Platno poslovnog modela socijalnog preduzeća

Pregled

U ovom delu, polaznici se upoznaju sa Platom poslovnog modela socijalnog preduzeća (Social Business Model Canvas - SBMC) kao vizuelnim alatom za dizajniranje socijalnog preduzeća. To je pojednostavljena verzija poslovnog plana usmerenog na društveni uticaj, koji je razvila Laboratorija za društvene inovacije, a inspirisan je Platom poslovnog modela Aleksandra Ostervaldera.

Ciljevi učenja

- **Znanje:** Razumeti šta je SBMC i koja je njegova svrha.
- **Uvid:** Identifikacija ključnih delova SBMC-a i njihove funkcije.
- **Sposobnost:** Povezati polja SBMC-a jedno s drugim i primeniti ih na stvarna polja.
- **Stav:** Cenim SBMC kao koristan alat za osmišljavanje društvenih inicijativa.

Predlog plana radionice

Vreme	Instrukcije	Saveti za facilitatora	Materijali i alati
5-10 min	Uvod u koncept Platna	Objasnite da je to vizuelni i fleksibilan način predstavljanja poslovnog modela. SBMC ima 13 ključnih oblasti. Pitajte: „Je li iko pre koristio SBMC?“	Video - Uvod u BMC Handout - Laboratorija za društvene inovacije - SBMC
15-20 min	Kratko objašnjenje svakog SBMC bloka	Objasnite svaki blok jednostavnim primerima. Npr. „Predlog vrednosti“ uključuje društvenu vrednost, vrednost za kupca i merenje uticaja. „Segmenti“ su podeljeni na korisnike i kupce.	štampana ili digitalna verzija SBMC-a Prezentacija
15-20 min	Grupna aktivnost: Ispunite jedan SBMC blok	Svaka grupa ili pojedinac bira jedan blok koji će popuniti s 2-3 kratke tačke, koristeći samo zadane podatke iz primera preduzeća. (Vidi primer prezentacije za pregled)	Tableti/laptopovi ili štampane verzije Detaljna ideja za aktivnost nalazi se na sledećoj stranici. Prezentacija

Ideja za aktivnost: „Ispunite jedan blok SBMC-a“

Kako funkcionije:

Pročitajte primer preduzeća (po vašem izboru) naglas. Zatim svaka grupa/pojedinac bira jedan SBMC blok (npr. Ključni resursi, Vrednosna ponuda, Prihod)

Pišu 1-3 stavke relevantne za taj blok samo na temelju primera. Mogu biti kreativni u vezi sa tim.

Varijacija: Koristite Padlet za kolaborativni unos.

[Kliknite ovde kako biste bili preusmereni na kreativni templejt..](#)

Veza do:
[Primer popunjenog Modela - Rezultati aktivnosti](#)

Dodatni preporučeni alati i materijali:

- [Regionalni inkubator za društvene preduzetnike](#)
- [Padlet](#)
- [Swarthmore resursi](#)

3. Rad na stvarnim problemima korišćenjem Platna poslovnog modela socijalnog preduzeća (SBMC)

Pregled

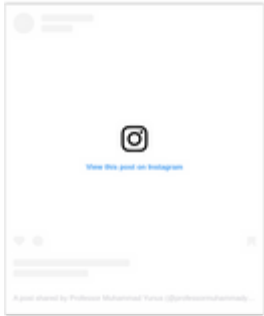
Učesnici uče da dinamički koriste SBMC, prilagođavaju se i odgovaraju na izazove iz stvarnog sveta. To im pomaže u razvoju ideja društvenog poslovanja koje su fleksibilne, otporne i zaista uticajne. Naučiće da kritički razmišljaju, primjenjuju povratne informacije i poboljšaju svoj model reagujući na promene ili nove potrebe u zajednici.

Ciljevi učenja:

- **Znanje:** Razumeti šta znači dinamičan rad sa SBMC-om.
- **Uvid:** Prepoznajte kako različiti delovi SBMC-a međusobno deluju kada dođe do promene.
- **Sposobnost:** Primena promena ili prilagođavanja na SBMC na temelju izazova ili nove situacije.
- **Stav:** Osećam se samouvereno da koristim SBMC za poboljšanje ili promenu poslovne ideje.

Predlog plana radionice

Vreme	Instrukcije	Saveti za facilitatora	Materijali i alati
5-10 min	Predstavite izazov: Kako socijalno preduzeće može odgovoriti na promene?	Postavite pitanje: „Šta bi se dogodilo ako bi se troškovi struje u vašoj poslovnoj ideji udvostručili?“ Objasnite da je prilagođavanje Platna deo razvoja snažnog socijalnog preduzeća. Podstaknite ih da razmisle o promenama u stvarnom životu.	Tabla ili projektor Projekat: Primer prezentacije Coeur Courage
15-20 min	Razmotrite moguće eksterne ili interne izazove („udarce“) koji bi mogli uticati na socijalno preduzeće	1. Objasnite da se društvena preduzeća, kao i sva preduzeća, suočavaju s neočekivanim događajima. Pitajte: „Koje vrste problema bi mogle iznenada uticati na vašu poslovnu ideju?“ Zapišite njihove odgovore. Možete im dati primere koji će ih voditi: • nagli porast materijala • troškovi struje • promene u potrebama kupaca • pojava nove konkurencije • društvene promene, kao što je nagli porasta migracija. Podstaknite ih da razmišljaju i o rizicima i o prilikama.	Tabla, lepljivi papirići ili flipchart Padlet

Vreme	Instrukcije	Saveti za facilitatora	Materijali i alati
15–20 min	Aktivnost: Odaberite izazov i izmenite platno	1. U grupama odaberite jedan od prethodno raspravljenih problema. 2. Izmeniti 2-3 bloka u svom SBMC-u kako bi odgovorili na taj izazov. Npr., ako opadne finansiranje, mogu li promeniti izvore prihoda?	SBMC (štampani ili digitalni), markeri ili tableti/laptopovi
10 min	Predstavite: Platno „Pre i posle“	Grupe objašnjavaju kako i zašto su promenile određene elemente. Podstaknite raspravu: Jesu li promene uticale i na druge blokove? Šta ih je iznenadilo?	Tabla ili projektujte digitalnu prezentaciju.
5-10 min	Razmislite o ukupnom uticaju promena i povežite se sa vizijom „Tri nule“	Pitajte: „Kako vaš novi model izgleda u celini?“ Podstaknite ih da razmisle o tome kako je jedna promena uticala na druge blokove. Zatim vizija Muhameda Junusa o boljem svetu kroz društveno poslovanje: Nula siromaštva, nula nezaposlenosti i nulta neto emisija ugljen-dioksida. Pitajte: „Koliko je vaša ideja blizu doprinosa jednom ili više ovih ciljeva?“	Kliknite ovde za gledanje Centar Yunus - Društveno poslovanje

Predloženi završni deo: Završetak radionice

Za kraj radionice preporučujemo nešto lagano, interaktivno i zabavno.

Predlog: Kahoot kviz – Završna aktivnost.

Link za igru napravljenu za ovaj Priručnik. [Kliknite ovde.](#)

Svrha: Utvrditi ključne koncepte i proslaviti proces učenja